

De privileges van de banken

Sinds de Grote Depressie werd in de meeste geïndustrialiseerde landen een beschermingsgordel rond de banken opgericht. Het doel was een herhaling van de grote bankcrises, met hun ellendige nasleep, te voorkomen. Men kan nu zonder enige twijfel stellen dat deze bescherming, tot nog toe, een groot succes is geweest. In de naoorlogse periode is in de meeste Europese landen het aantal bankfaillissementen beperkt gebleven, en waar ze voorkwamen werden de domino-effecten die zo kenmerkend waren voor de bankcrises van de jaren dertig vermeden. Dit is hoogst merkwaardig, aangezien vooral sinds de jaren zeventig het aantal faillissementen in de meeste andere sectoren van de economie op onrustbarende wijze toenam.

De instrumenten van dit succes zijn bekend. De monetaire autoriteiten van de meeste geïndustrialiseerde landen namen de verantwoordelijkheid van 'lender of last resort' op zich, en verleenden expliciet, of impliciet een zekere garantie op spaartegoeden en deposito's banken. Deze instrumenten, die trouwens weinig hoefden te worden gebruikt, bleken buitengewoon succesvol in het garanderen van een meer stabiele banksector in de meeste landen.

Er gaan nu meer en meer stemmen op die erop wijzen dat deze overheids-garanties ertoe geleid hebben dat de banken al te roekeloos zijn geworden in hun kredietpolitiek, overtuigd als ze zijn dat hun toch niets kan overkomen. Deze kritiek is voor een deel terecht. Dit 'moral hazard'-probleem is in feite ontstaan doordat de monetaire overheden hun functie van 'lender of last resort' hebben geïnterpreteerd als een *micro-economische* opdracht, en vooral als een verantwoordelijkheid voor overleving van elke individuele bank.

Deze interpretatie, die de bankiers ook onderschrijven, gaat eigenlijk te ver. De verantwoordelijkheid die de monetaire autoriteiten dragen in het kader van hun 'lender of last resort'-functie is een *macro-economische*. Ze bestaat erin dat de centrale bank moet zorgen voor een stabiele ontwikkeling van de voorraad liquiditeiten in de economie. Wanneer spaarders in paniek hun geld van de bank gaan halen, dan leidt de daling van de kasreserves van de banken tot een multiplicatief negatief effect op de deposito's, met het gevolg dat de geldhoeveelheid drastisch daalt. Dit laatste moet en kan worden vermeden door de gepaste macro-economische maatregelen die ervoor zorgen dat de geldhoeveelheid op peil

P. de Grauwe

blijft. Een dergelijk beleid kan best worden gevoerd zonder dat de centrale bank verplicht is banken die een roekeloos beleid hebben gevoerd van het faillissement te redden. De functie van 'lender of last resort' van de centrale bank is nu problematisch geworden, omdat de individuele banken menen dat de centrale banken hun te hulp zullen schieten als de nood aan de man komt. Een dergelijk geloof stimuleert roekeloos gedrag.

In de naoorlogse periode hebben vele Europese landen nog bijkomende beschermingsgordels opgericht. België is hierin zeer ver gegaan. Vele beschermingsmaatregelen zijn in feite privileges geworden die weinig of niets te maken hebben met de stabilisatie van de financiële sector en die alleen ten goede komen aan de banken. Zo zorgen kartelafspraken die door de overheid gesteund worden er bijvoorbeeld voor dat de kleine spaarder een laag rendement krijgt op zijn spaarcenten. De meest frappante privileges die de banken genieten, liggen echter op het fiscale vlak.

De Belgische banken ontsnappen op een volledig wettige manier aan een groot deel van de winstbelasting. De techniek die hierbij wordt gebruikt is verbazend, en lijkt uit het brein van een Italiaanse financiële goochelaar te zijn ontsproten. Wanneer Belgische banken interestinkomen verdienen op hun buitenlandse leningen, kunnen ze doen alsof ze hierop belastingen hebben betaald, zelfs al hebben ze geen cent betaald aan een buitenlandse schatkist. Deze *fictieve* belasting (die 25% bedraagt van het interestinkomen) krijgen ze dan terugbetaald door de Belgische schatkist in de vorm van

een belastingkrediet. Het zal niet verwonderen dat buitenlandse leningen erg populair zijn geworden in bankkringen. Deze techniek laat het immers toe dat de grote Belgische banken nu nog amper 20% belasting betalen op hun winst, terwijl de doorsnee Belgische onderneming 45% moet betalen.

Er zijn heel wat economische argumenten om de belasting op winst te verminderen. Gekoppeld aan een drastische vermindering van de subsidies aan de bedrijven (die in België tweemaal hoger zijn dan de opbrengst van de vennootschapsbelasting), zou een dergelijke politiek nieuwe dynamiek in het bedrijfsleven kunnen blazen. Wat we echter hebben is een discriminerende belastingvermindering. En er is geen enkel economisch argument om aan de banken een geprivilegieerd fiscaal statuut te geven, en toe te laten dat ze de helft van de belastingen betalen die een normale Belgische onderneming moet neertellen.

Dat de overheid als taak heeft de stabiliteit van het banksysteem te garanderen, kan moeilijk betwist worden. Wel dat deze opdracht als alibi wordt gebruikt om buitensporige gunsten toe te staan aan het bankwezen.